REDACȚIUNEA,
Administrațiunea și Tipografia
Brașov, piața mare nr. 30.
TELEFON Nr. 226.
Scrisori nefrancate nu se primesc.
Manuscripte nu se retrimit.
Inserate
se primesc la Administrațiune Brașov și la următoarele
BIROURI de ANUNȚURI:
In Viena la M. Dukes Nachf., Nur. Augenfeld & Emeric Lessner, Heinrich Schalek. A. Oppelik Nachf., Anton Oppelik. In Budapesta la A. V. Golberger, Ekstein Bernat. Iuliu Leopold (VII Erzsebet-körut).
Prețul inserțiunilor: o serie garmond pe o coloană 10 bani pentru o publicare. Publicări mai dese după tarifă și învoială. — RECLAME pe pagina 3-a o serie 20 bani.

GAZETA TRANSILVANIEI.

ANUL LXXI.

Telefon: Nr. 226.

GAZETA apare în fiecare zi.
Abonamente pentru Austro-Ungaria:
Pe un an 24 cor., pe șase luni 12 cor., pe trei luni 6 cor.
N-rii de Duminecă 4 cor. pe an.
Pentru România și străinătate:
Pe un an 40 franci, pe șase luni 20 fr., pe trei luni 10 fr.
N-rii de Duminecă 8 fr. pe an.
Se prenumeră la toate oficiile poștale din întru și din afară și la d-nii colectori.
Abonamentul pentru Brașov:
Administrațiunea, Piața mare târgul Inului Nr. 30. etagiu I. Pe un an 20 cor., pe șase luni 10 cor., pe trei luni 5 cor. Cu dusul acasă: Pe un an 24 cor., pe șase luni 12 cor., pe trei luni 6 cor. — Un esemplar 10 bani. — Atât abonamentele, cât și inserțiunile sunt a se plăti înainte.

Nr. 279. Brașov, Joi 18 (31) Decemvrie 1908.

Invoiala militară și Austria.

Se vede că tratările pentru învoiala militară cu Ungurii sunt în toiul lor, căci, precum aflăm, guvernul austriac și-a dat toate silințele de a reține pe membrii camerei seniorilor din Viena dela ori ce fel de protestare demonstrativă în contra postulatelor militare unguréști. I-s'a promis chiar ministrului-președinte Bienerth din partea celor ce voiau să vorbească, că se vor modera cât se va putea mai mult; unii au renunțat chiar la cuvânt între cari și contele Clam-Martinitz Toate grupările Senatului au convenit, să proceadă în unire cu moderațiune, dar hotărât, să nu facă interpelare, ci să vorbească unul pentru toți, iar ministrul-președinte să răspundă.

Așa s'a și întâmplat. Contele Thun a ținut eri discursul deja de mai înainte anunțat în cestiunea concesiunilor militare. Thun a declarat că nu se pot da Ungariei concesiunile militare ce le pretinde guvernul din Pesta, fiindcă printr'ânsele li-s'ar da numai ocaziune Maghiarilor *să întroducă și în armată faimoasa lor ideie de stat*. Aceasta ar aduce cu sine o puternică influințare asupra unor pături ale poporațiunei față cu cari Austria nutrește călduroase sentimente. Dar acordarea concesiunilor ar mai avea și urmarea rea, zice, că ar deștepta în armată și alte aspirațiuni periculoase. In fine, contele Thun propuse, ca să fie rugată Majestatea Sa, de a refuza concesiunile militare ce au fost aduse la ordinea zilei.

După discursul contelui Thun s'a ridicat ministrul-președinte și a declarat, că în senzul legei pactului dela 1867 art. XII, se pot face concesiuni Nu ne putem ținea cu totul rezervați față cu această cestiune, zise br. Bienerth, deși e sigur că curând nu va urma o deciziune finală. Dacă se va lua însă o astfel de deciziune, ea se va putea întâmpla numai pe baza celei mai perfecte înțelegeri a forurilor constituționale, printre care e și parlamentul austriac.

Incep să se convingă acuma și în Budapesta, că de astădată nu va mai merge de a rezolva cestiunile militare fără consimțământul Austriei. Deși postulatele militare ating drepturile suverane ale Coroanei, aceasta se va vedea constrânsă ca înainte de a le încuviința să întrebe și representanța poporului Austriei. Dacă Ungaria își cere partea ei din dualism, și-o reclamă și Austria pe a sa întreagă. E foarte seducător pentru Ungurii de la putere gândul de a putea zice, că au dobândit o concesie și peste cele 9 puncte ale comisiei dietale de pe vremile regimului Tisza, și a se lăuda apoi, că au dus la sfârșit, ca în regimentele din Ungaria să fie introdusă în mod practic folosirea limbei maghiare ca limbă de regiment.

De aceea prietinii regimului coaliției își ridică glasul, spre a admonia cetele independiștilor să fie cu mare băgare de samă, căci factorii, cari stăruie cu mare încordare pentru a se conserva principiul unităței armatei, n'așteaptă decât apropiata cădere a sistemului de guvernare, ce domnește azi în Ungaria, și le-ar plăcea deci dacă nu i-ar succede guvernului Wekerle să ducă la sfârșit învoiala militară. Li se cere prin urmare independiștilor moderațiune înțeleaptă, ceva ce ei nu cunosc, n'au cunoscut și nici nu vor cunoaște niciodată.

Slovacii din America în contra votului plural. Ziarul slovac »Narodnie Novinyi« primește din Cleveland Stirea, că adunarea generală a »Ligei slovacilor din America« a hotărât trimiterea unei telegrame Maj. Sale Monarchului, în care se protestează în contra votului plural și în contra împărțirei nedrepte a cercurilor electorale, propuse de ministrul Andrassy.

Relațiunile între Austro-Ungaria și Turcia. Din izvor semioficios se anunță, că noul ambasador al Turciei la Viena Reschad Pașa a sosit cu misiunea de a stărui ca relațiunile prietinești între ambele state să fie reluate și întărite.

Tratatul comercial cu România. Din Viena se anunță, că tratările cu România vor fi continuate în luna Ianuarie în București de către ambasadorul austro-ungar principele Schönburg, care a primit instrucțiuni speciale în urma hotărârilor recentului consiliu comun de miniștri Prin intervenția aceasta diplomatică se crede că vor putea fi delăturate piedecile ivite îndeosebi în ce privește importul din România a cărnii tăiate. După aceste tratări se vor întruni din nou delegații români și austro-ungari, pentru a încheia definitiv tratatul.

Vecinii noștri austro-ungari — scrie »Conservatorul« — par a fi dispuși să ne facă oarecare concesii pe teren economic. Pagubele mari, pe cari au trebuit să le îndure în timpul din urmă industria și comerțul austro-ungar, sunt prea simțitoare, pentru ca guvernele din Viena și din Budapesta să nu fie îngrijorate de eventualitatea perderei și a pieței românești.

Trebue să recunoaștem, că pe cât le-a stat în putere guvernelor din Austro-Ungaria, ele au făcut toate sforțările (?) spre a frânge opoziția agrarienilor, cari s'au arătat dușmani neîmpăcați ai exportului nostru de vite. Ce e mai mult, guvernul austriac, pentru a stoarce Reichsratului autorizarea de a continua tratativele comerciale cu noi, s'a văzut nevoit să ceară chiar concursul grupărei social-democrate din parlamentul vienez.

După cum am văzut, sub teroarea boicotului din Balcani, Reichsratul a votat urgența pentru reluarea tratativelor cu România. Discursurile, rostite cu această ocaziune de către deputații austriaci, au fost pline de elogii la adresa țărei noastre. Ca niciodată s'a accentuat în Reichsratul vienez necesitatea pentru monarchia austro-ungară de a aduce jertfe în interesul păstrărei relațiunilor de sinceră și durabilă amiciție între Austro-Ungaria și statul român, a cărui piață trebue neapărat câștigată pe seama industriei austro-ungare.

Tratativele se vor urma cât de curând, și, după cum s'a anunțat, ele vor continua, spre a ne măguli și mai mult, la București. Manifestațiile de simpatie din partea Austriecilor pentru țara noastră nu pot fi trecute cu vederea. Ceeace regretăm, este, că au trebuit să se abată vremuri grele asupra vecinilor noștri, ca ei să ne poată prețui mai mult pretenia.

Timpurile s'au schimbat, România învingând toate dificultățile ce s'au ivit în drumul emancipărei sale economice, a ajuns astăzi într'o situație destul de înfloritoare, care-i permite o politică economică independentă față mai ales de vecinii ei austro-ungari.

Până acum n'am putut observa dovezi suficiente din partea vecinilor, întru cât privește concesiunile, ce ei sunt dispuși să facă exportului nostru de vite. Se vorbește să ni se asigure exportarea numai a unui anumit contingent de carne tăiată, egal cu acela acordat Serbiei, ceeace înseamnează fără îndoială foarte puțin și nu poate nici decum îndruma viitorul nostru economic pe o cale mai bună.

Aplanarea crizei guvernului sârbesc. Prin încheiarea unui compromis între cele două partide radicale sârbești, în urma căruia s'a votat cabinetului Velimirovici încredere când cu votarea provisorului budgetar, s'a împedecat isbucnirea unei crise acute. Rămânerea cabinetului actual atârnă însă dela rezultatul tratărilor pendente ale șefilor de partide privitoare la formarea unui ministeriu coaliționist.

Nota circulară austro-ungară.

Cabinetul din Viena s'a văzut îndemnat de a informa și el la rândul său pe puterile semnatare a tratatului de Berlin despre starea negocierilor sale cu guvernul rusesc asupra cestiunei conferenței europene. Lăsăm să urmeze aici în extras cuprinsul notei circulare a br. Aehrenthal:

In introducere nota spune că *guvernul ces. și reg.*, îndată ce a primit programul conferenței dela d-l Isvolsky, *a făcut tot ce a putut spre a promova ideia conferenței* și a luat posiție față cu toate punctele programului, și astăzi guvernul austro-ungar observă o atitudine simpatică față cu conferența iar rezervele ce și-le formulează n'au de scop decât ușurarea problemei conferenței.

Nota cabinetului vienez dela 14 Nov.

In această notă se declară că o conferență balcanică s'ar putea întruni cu folos numai atunci, când i-ar premerge o înțelegere între puterile semnatare. Guvernul ces. și reg. își precisează posițiunea față cu punctele programului conferenței în modul următor:

Cu privire la *proclamarea independenței Bulgariei*, guvernul ces. și reg. e gata să o recunoască, dacă o va sancționa conferența după ce vor fi regulate cestiu-

---

FOILETONUL »GAZ. TRANS.«

André Theuriét.

Sărbătoarea sfântului Silvestru.

In seara de 31 Decemvrie, prietenul meu Iacobus, după ce cinase în tăcere la masa sa dela restaurantul *Trandafirului de aur* se întorcea, cu pas iute, pe strada Grangettes, unde se găsea locuința lui de holteiu. Strada era liniștită, slab luminată de un îndepărtat felinar; vântul de miazănoapte, suflând drept printre cele două șiruri de clădiri negre, tăia fața lui Iacobus, și, în ciuda pardesiului strâns încheiat, făcea să simtă pe amicul meu că sângele celor patruzeci de ani ai săi nu mai avea proprietățile căldurei din prima tinerețe. Astfel, sgâlțâi cu mâna nerăbdătoare clanța care împodobea poarta proprietarei. Veni să-i deschidă d-ra Franceline, fata casei, ținând cu o mână capetele șorțului său plin cu castane, iar în cealaltă lampa, care-i lumina fața și ochii ei albaștri, foarte vii. Acești ochi albaștri, părul brun, încârlionțat și surâsul senin al d-rei Franceline, dădea încă figurei sale o atracție nostimă, cu toate că ea începea a se coace și a se trece, având 28 de ani la Sta Ecaterina.

— Vă rog să mă iertați că v'am făcut să așteptați, zise ea către chiriașul nemulțămit de așteptare, tocmai spărgeam castane... Am oprit la masă două prietine ale mele și astăseară vom sfârși anul prăjind castane și stropindu-le cu un pahar de vin... Poftiți și d-voastră, domnule Iacobus!...

— Mulțumesc, răspunse el luând un aer grăbit, mulțumesc, domnișoară.

Dacă refuza, n'o făcea fiindcă societatea Francelinei îi era neplăcută, dimpotrivă, dar se ținea în rezervă temându-se să se angajeze față de această fată vârstnică, care doria să se mărite, și nevoind ca o prea mare familiaritate să-l facă să alunece puțin câte puțin pe o pantă primejdioasă. Nu era nesimțitor pentru ochii albaștri și pentru zâmbetul domnișoarei, dar avea frică de căsătorie. Sămăna copiilor acelora cari voiesc să facă o baie rece, cari înmoaie un picior în apă, apoi îl scot afară și nu se pot decide să intre cu totul.

— Mulțumesc! mai repetă urcând treptele. Nu mi-au venit scrisori?

— Nu, domnule Iacobus, factorul nimic n'a adus.

— Haida de! De bunăseamă toți mă uită! gândea melancolic Iacobus vârând cheia în broască; lumea întreagă a uitat drumul spre locuința mea.

* * *

Iacobus se simți puțin câte puțin prada unui acces de gânduri negre. In această seară toate mergeau de-andoasele; buștenii din sobă fumegau în loc să ardă, lampa sfârâia fără să dea lumină; un vântuleț trecea pe sub ușă și-l îngheța până la măduvă.

— Un cugetător, murmura el aprinzându-și țigara, a zis că »seara vieții își aduce și lampa«; a mea luminează destul de rău și amurgul meu e îndrăcit de posomorât. Această slăbire a luminei interioare este o urmare fatală a burlăciei. Maturitatea și celibatul! Două mediuri vătămătoare în cari încolțesc o spuză de semințe rele, cari se credeau moarte și cari se pun să dea flori urâte cu mirosuri amare: remușcări întârziate, păreri de rău sterpe, ezitare și teamă de bătrânețe.

Teama de toate, o teamă lașă, care te desobicinuește de a lucra, care te răpește tuturor hotărârilor generoase, tuturor îndrăsnelilor folositoare... Imi amintesc că în timpul tinereții, în clipa când era să urc o pantă iute a Pireneilor, întâlnii un om matur gârbovit, și, când îl întrebai de drumul ce aveam să urmez, el îmi strigă:

— Nu te urca sus: poteca e o adevărată văgăună, ai să găsai cu pierzare sigură!

Ridicai din umeri și îmi urmai drumul râzând de frica acestui bărbat de 50 de ani. Și cu toate acestea iată unde mă găsesc! Cea mai mică petricică mă face să mă poticnesc, cea mai copilărească greutate ia proporțiile neputinței. Nu mai știu nici să cutez nici să vreau, și mă înghemuesc în celula mea de burlac, regretând prilejurile pe cari le-am lăsat să-mi scape în vremea când al douăzecelea an al meu înfloria în noutatea lui verde.

* * *

In această clipă veniră de jos hohote de râs tineresc și în această gălăgie veselă Iacobus deosebi râsul senin al Francelinei.

nile financiare dimpreună cu cestiunea drumurilor de fier.

In ce priveşte *Bosnia şi Herţegovina* şi sandjacul *Novibazar*, guvernul ces. şi reg. se declară învoit ca aceste două cestiuni să se primească în program; de sine înţeles însă, extinderea drepturilor suverane ale Majestăţei Sale asupra Bosniei şi Herţegovinei precum şi evacuarea sandjacului *n'ar mai avea să formeze obiectul unei discuţiuni.* Se mai observă că guvernul ces. şi reg. sperează a ajunge la o *înţelegere cu Inalta Poartă* asupra acestei cestiuni, *pe care apoi conferenţa ar avea să o confirme*, desfiinţând tot-odată articolul 25 al tratatului dela Berlin.

In ce priveşte cestiunea articolului 29 al tratatului dela Berlin, prin care se restrâng drepturile suverane ale *Muntenegrului*, cabinetul vienez n'are nimic în contra, ca să formeze obiect de discuţiune la conferinţă, îşi susţin însă *rezervele* făcute până acum.

Cu privire la avantagele ce ar fi a se concede Serbiei şi Muntenegrului, guvernul ces. şi reg. propune, spre a evita eventuale interpretări greşite, de a se zice: *„avantagii economice* ce ar fi a se concede Serbiei şi Muntenegrului«.

Relativ la *capitulaţiuni* şi a *oficiilor postale streine în Turcia*, cabinetul vienez e gata să se pună în înţelegere cu celelalte puteri asupra modificărilor ce ar fi a se face cu privire la ele.

In fine îşi dă părerea că guvernul rusesc să-şi facă cunoscut punctul său de vedere faţă cu diferitele puncte de program.

Răspunsul (aide-memoire) cabinetului rusesc dela 22 Noemvrie.

Cabinetul rusesc declară mai întâiu că e înţeles cu necesitatea de negocieri premergătoare intrunirei conferenţei, înţelegere ce se refere la cuprinsul programului conferenţei. *Acesteia însă trebue să i-se dea dreptul de a discuta în deplină libertate diferitele cestiuni.*

Poate să fie folositoare o înţelegere cu Turcia, dar ea nu poate să prejudece soluţiunii definitive, nici să împiedece discuţiunea liberă între puteri Căci după principiul recunoscut de conferenţa din Londra, nici o putere nu se poate subtrage unilateral dela îndatoririle impuse ei de tratat. Art. 25 al tratatului din Berlin trebue să fie înlocuit de conferenţă cu o nouă dispoziţie.

Aide-memoire al cabinetului vienez de'a 8 Decemvrie.

Constată mai întâi că guvernele din Viena şi Petersburg s'au unit asupra necesităţii de negocieri prealabile. Dar scopul de a ajunge la o bună înţelegere va putea fi ajuns numai dacă schimbarea de păreri între cabinete nu se va mărgini la punctele programului, ci se va extinde cel puţin asupra esenţei punctelor celor mai principale ale programului. Aşa de pildă, cabinetul vienez crede că guvernul rusesc ar fi aplicat a pune discuţiunea asupra Bosniei şi Herţegovinei, aşa ca faptul anexiunii să nu fie pus în cestiune. Cu atât mai mult o aşteaptă aceasta, cu cât *eventualitatea anexiunii a fost prevăzută în mai multe învoeli de mai înainte între guvernele din Petersburg şi Viena.*

Nota guvernului rusesc dela 17 Dec.

In această notă cabinetul rusesc declară că spre a dovedi spiritul său de moderaţiune e gata de a accepta propunerea cabinetului vienez, ca schimbul de păreri între puteri să se estindă şi asupra esenţei punctelor programului şi să ajungă astfel la formule, cari să poată ţinea discuţiunea conferenţei în limite exact circumscrise, dar numai în cazul când şi celelalte puteri o vor primi. Guvernul rusesc îşi rezervă de a se pronunţa în decursul negocierilor ce vor urma asupra punctelor programului celor mai esenţiale pentru Rusia.

Alegerile comunale în Cernăuţi. Din Cernăuţi se comunică, că Luni a avut loc în pavilionul Palatului Naţional din Cernăuţi o mare adunare a Românilor şi creştinilor sociali, la care s'a stabilit modul de luptă al acestora în vederea viitoarelor alegeri. Oratorii au arătat pericolul, care ameninţă populaţia indigenă din partea elementelor venite ulterior cu gând de cutropire. Au hotărât ca toţi să voteze pentru candidaţii creştini sociali.

Un glas de durere.

De lângă Mureş, Dec. 1908.

Mult onorată Redacţiune! A eşit în fine la lumina zilei planul ministrului de culte grof Apponyi, şi noi din cele mai mari depărtări putem vedea şi fără sticle măritoare, că pe scena teatrului de amalgamisare din Budapesta nu se arată congrua mult dorită, de care legam multe speranţe, ci cămaşa de forţă a maghiarizărei, care în curând ne va strânge de ne vor pârâi toate oasele, dacă nu vom renunţa la drepturile noastre şi nu vom îmbrăca haina servilismului.

Deşi am putut prevedea cu toţii, că de congrua noastră a preoţilor români se vor lega unele condiţiuni umilitoare, totuşi de atâta perfidiă, nedreptate şi batjocură strigătoare la ceriu nu ne-am adus aminte, căci pe lângă tot şovinismul ministrului de culte, ca om cult credem că-i va fi ruşine să iasă în lume la lumină c'un astfel de proiect de lege.

Aşadară suntem prea deplin lămuriţi, că după proiectul ultim de modificare a legei din 1898 de întreagă congrua nu se vor putea bucura decât singur numai preoţii, cari astăzi se află în cura animarum şi cari având cualificaţiune deplină cunosc şi limba maghiară şi se vor bucura pe viitor următorii lor în parochii, dacă vor întruni aceste două condiţiuni capitale. Toţi cei ce au studiat şi au absolvat toate şcoalele la vr'un gimnaziu românesc din patrie şi prin urmare nu ş'au putut însuşi limba maghiară în măsura recerută, ori de o învăţase în şcoală ori cât de bine, dacă au eşit afară în vre-o parochiă curat românească, parte neavând ocasiune a o folosi, parte copleşiţi de lipse şi năcazuri, o au uitat, vor fi consideraţi şi congruaţi numai pe jumătate, adecă numai până la suma de 800 coroane.

In archidiecesa Blajului sunt cu totul 705 parochii matre; din acestea 537 cu poporaţiune mai mică de 800 suflete, eară cu poporaţiune mai mare numai 168, cari fireşte că fiind cele mai bune, foarte puţine vor fi ocupate de preoţi cu cualificaţiune de moralist. Vor fi însă foarte multe ocupate de preoţi cu serviciu de 20—30—35 ani, cari au studiat şi absolvat gimnaziul pe când nu se pretindea aşa mult învăţarea limbei maghiare şi astfel cei ce au studiat numai la gimnazii româneşti, fără vina lor nu ş'au putut'o însuşi. După proiectul de lege prezentat de Apponyi, nici pentru actualii preoţi din aceste parochii, nici pentru următorii lor în ele, de ar şti ungureşte mai bine şi decât d-l Apponyi, nu se va da întreaga congruă dacă comuna bisericească nu va contribui la an cu câte 400 coroane, ceea-ce este absolut cu neputinţă, ori dacă fiitorii preoţi nu vor umbla în coate şi genunchi după graţia ministrului de culte. Condiţiunile acestea două sunt legate fireşte şi de parochiile sub 800 suflete, în cari astăzi se află preoţi cari nu ştiu ungureşte şi de cele în cari se află moralişti pentru următorii lor cu cualificaţiune deplină.

Dacă în Şematismul arhidiecezei Blajului ar fi pusă şi cualificaţiunea fiecărui preot, am putea şti câţi au cualificaţiune deplină şi câţi nu, şi prin urmare şi aceea, că la câţi ar compete deplina congruare. Dară, deşi nu putem şti, nici câţi posed limba maghiară, totuşi dupăce din nefericire mai toate parohiile mai slăbuţe sunt ocupate de preoţi cu cualificaţiune de moralist, se cam poate da cu socoteala, că abia dacă 1/3 din întreagă preoţimea grecocath. se va bucura de congrua deplină.

Dela sine se pune întrebarea, că faţă cu această batjocură şi nedreptate, care nu se practică poate nici în China, ce e de făcut? Simţul de onoare ne-ar impune ca simplu şi frumuşel să renunţăm la toată congrua şi mai bine să ne luptăm cu ori şi ce năcazuri şi neajunsuri făcându-ne demni de antecesorii noştri mai fără de nici o cualificaţiune, decât să păstorim şi jucăm pe domnul favorit de o milă, ce ni se dă cu condiţiuni atât de umilitoare. Dară durere, aceasta nu se poate! Nu, că nu este însufleţire, — nu este unire între noi. Ţinuta noastră faţă cu ajutorul de stat ni-o arată destul de limpede, că nu se poate Nu, căci tinerii noştri, cari au absolvat acum cam de $1\frac{1}{2}$ de decenii, infectându-se de morbul lipicios al luxului chiar în Blaj focularul luminei, într'un pas ca şi acesta şi-ar vedea moartea completă. Preoţimea cu cualificaţiune mai puţină tot aşa. Prin urmare, am rămânea în luptă numai preoţii cu cualificaţiune deplină, dară fără limba maghiară, cari şi altcum suntem dedaţi cu năcazul, ca roatele carului cu isbiturile bolovanilor de pe drumurile rele; căci noi suntem cei mai neîndreptăţiţi. Cei cu cualificaţiune deplină şi cu limba maghiară, încă e sigur, că nu vor face nimic. Dară nici lupta noastră nu poate fi încununată de alt rezultat, decât că vom fi luaţi la goană, care ne va aduce numai neplăceri şi daune materiale pe cap. De aceea încât proiectul de lege al grofului Apponyi despre congruă croeşte întregei preoţimi româneşti un viitor foarte problematic, al unei stări servile, prin urmare, loveşte direct chiar în existenţa bisericei şi produce un legion de daune naţionale, fiecare ar trebui să ne întrebăm, ce e de făcut? *„Hanibal ante portas"*; ce e de făcut?

Tehan.

Din Turda.

— 28/XII 1908.

Duminecă în 27/XII l. c. s'a ţinut adunarea generală a despărţământului Turda — sub presidiul d-lui Iuliu *Vlădutiu* director de bancă şi fiind secretar d-l Dr. Valer *Moldovan* advocat. Dintre membrii Asociaţiunei numai cei din Turda au fost de faţă — din jur nu a fost nimeni (!?) deşi, după cum ştiu eu, se ţin peste 100 comune de cercul şi despărţământul Turdei. Poporul din Turda nu a arătat interes faţă de aceasta frumoasă instituţiune — şi nu s'a presentat la adunare decât în număr foarte mic — deşi li-s'a comunicat în toate trei bisericele ţinerea adunărei despărţământului, — ci mai bucuros au mers în piaţă sau la cârciumă să se încălzească de vinars decât de sfaturile părinteşti ale Domnilor şi ale conferenţelor.

La aceasta adunare generală s'au propus şi adus hotărâri frumoase şi anume s'a constituit *o şcoala pentru analfabeţi* angajându-se de instructori părintele protopop Nic. Raţiu şi Iovian Murăşan precum şi învăţătorii de ambele confesiuni. D-l Valer Moldovan a ţinut un frumos discurs, prin care se obligă că în conţelegere cu tinerimea precum şi cu preoţii şi învăţătorii vor ţinea o serie de prelegeri poporale şi în Turda precum au ţinut în provincie — pentru a atrage poporul, în parte însemnată demoralisat din Turda — pentru arta şi cultura naţională.

S'a hotărât apoi procurarea unui *schiopticon* şi înfiinţarea mai multor *biblioteci poporale.* Delegaţilor ţărani din Ceanul desert (Puszta Csán) li-s'a predat 125 de volume pentru completarea bibliotecei poporale.

Tot atâtea cărţi procurate de despărţământ — au fost destinate şi pentru biblioteca din Agârbiciu (Egerbegy) dar de acolo nu a venit nimeni la adunarea despărţământului şi aşa nici raport nu au făcut despre starea bibliotecii nici nu s'au putut preda cărţile destinate lor.

s. p.

STIRILE ZILEI.

— 17 Decemvrie v.

Pentru »Fondul cultural« a mai contribuit d-l Pantaleon *Lucuţa* asesor consistorial şi căpitan ces. reg. în retragere cu frumoasa sumă de ***2100 cor.*** ceeace corespunde unui ajutor anual de 105 cor. şi d-l medic Dr. Ilie *Beu* a donat pentru acelaş scop *200* cor. în 2 acţii de ale băncii »Vatra« din Cluj.

Dela universitatea din Cernăuţi. Cetim în ziarele vieneze că d-l *Dr. Sextil Puşcariu*, profesor extraordinar la universitatea din Cernăuţi, a fost numit *profesor ordinar* pentru limba şi literatura română la universitatea din Cernăuţi.

Inaugurarea filialei »Albinei« în Lugoj. Luni, şi-a început activitatea în Lugoj nou înfiinţata filială a institutului »Albina« din Sibiiu. Localul se află în strada Făgetului, casa fundaţiunei Ana Alexandroviciu, în aceeaşi curte cu »Lugoşana«. Sfinţirea localului a săvârşit-o P. O. D protopresbiter Dr. George Popovici, azistând din partea direcţiunei »Albinei« d-l Ilie Trăilă, apoi cenzorii filialei şi directorul executiv al filialei d-l D. Raţiu. In legătură cu acest eveniment în viaţa economică din Bănat »Drapelul« scrie un articol prim, în care exprimă speranţa îndreptăţită, că dela deschiderea acestei filiale bănăţenii aşteaptă organizarea capitalului naţional pe întreaga piaţă a ţinutului bănăţean şi o nouă îndrumare a vieţii noastre economice în direcţie sănătoasă şi folositoare. Acelaşi ziar ne comunică că apariţia filialei »Albinei« pe piaţa Lugojului nu poate să însemne o înmulţire a firmelor româneşti şi nici o concurenţă, care duce la sfâşierea forţelor noastre economice şi aşa destul de şubrede şi modeste, ci este secret public, că pentru viitorul cel mai apropiat e nu numai pusă în vedere, ci şi pregătită deja *fuzionarea noii filiale cu cel mai vechiu institut românesc lugojan, cu „Lugoşana".* Direcţiunile celor două institute sunt deja pe deplin de acord şi rămâne numai ca şi acţionarii să-şi spună cuvântul hotărâtor în adunările generale, cari vor fi convocate după încheierea compturilor acestui an de gestiune.

Să fie în ceas bun!

Cutremur în Italia. Din Montecono, (Calabria), se anunţă că Luni dimineaţa pe la 5 20 s'a simţit aci şi în comunele vecine o puternică sguduitură de pământ. Cutremurul de pământ a cauzat pagube însemnate în comunele următoare: Mileto Jonadi, San Gregorio, Majerato şi Stefanconi. Se svoneşte că sunt victime omeneşti, dar detalii lipsesc.

După ultimile ştiri sosite din Calabria cutremurele de Luni au avut ca urmare isbucnirea unor mari incendii şi inundări. In Maletto (provincia Reggio) s'au prăbuşit 55 edificii, în Riporto s'a prăbuşit catedrala. Celelalte biserici şi primăria ameninţă să se dărâme. Partea ceea mai mare a oraşului Messina situat pe malul mării se află sub apă. Se vorbeşte de mai multe sute de morţi.

— Ei petrec jos! cugetă el din nou suspinând uşor; ei beau pentru anul care se sfârşeşte şi pentru acela care va veni. Pentru ei un an care trece şi un an care începe nu deşteaptă gânduri triste. Eu nu mai sunt la vârsta când săptămânile şi lunile par a curge cu repeziciunea sborului rândunelelor. Cu toate acestea vor ajunge şi acolo, iar Francelina ca toate celelalte! Ea merge pe al douzeci şi optelea an şi n'a găsit soţ. Sărmană fată! puţin câte puţin obrajii ei se vor veşteji, ochii ei albaştrii îşi vor pierde strălucirea, râsul ei îşi va schimba notele curate în intonări piţigăiate şi va cunoaşte şi ea singurătatea celibatului, părerea de rău după prilejurile pierdute, teama de vârsta înaintată.

O! fetele bătrâne, le plâng încă mai mult decât pe flăcăii tomnateci:... Inchisoarea singurătăţii e pentru ele mai întunecoasă şi mai strâmtă; lumea e mai aspră. Un sânge viu gâlgăie în inima lor ca într'un rezervoriu închis, ele trebue să înăbuşe clocotirea. Pentru ca să împiedece avântul florilor iubirei pe cari le poartă în ele şi cari voiesc să crească în afară, religia, datoria, convenienţele sunt aici zăbrele straşnice. Ce luptă tristă şi ascunsă! Şi când revine fiecare primăvară, ce amară glumă! ce ispite crude! ce turburări ascunse!... Astfel, fete gingaşe se ofilesc şi se urîţesc; şi aceasta are să i se întâmple şi Francelinei, dacă nu s'o ivi un flăcău vrednic destul de iubitor şi de îndrăsneţ pentru ca să strămute într'un mediu mai deschis şi mai înviorător această plantă gingaşe care se ofileşte... Dar atunci, mizerabile, dacă îţi dai seama aşa de bine de aceste lucruri, pentru ce nu eşti tu acest flăcău vrednic? Eşti desgustat de căminul tău friguros, cum e şi ea desgustată de iătăcelul ei de virgină: pentru ce nu faci tu din ea o tovarăşe fericită şi întineritoare?... Ah! e de bună seamă fiind că nu ştiu să îndrăsnesc!

* *

Pe când se cufunda în aceste idei negre şi desamăgitoare, Iacobus pierdu noţiunea fenomenelor exterioare. Un fior care-l străbătu în lungul spinării îl aduse la realitate. Văzu că focul său se mistuise fără să dea căldură, că ţigara se răcise şi că fereastra se închidea rău. Ridicându-se ca s'o închidă mai ermetic, din nou se ridicară de jos svonurile vesele şi din nou îi răsună în urechi rîsul argintiu al Francelinei. — Mai avu o clipă de ezitare, apoi frigul acestei nopţi de Decemvrie îl hotărî.

Stinse lampa, coborî treptele, bâjbăind, şi, chemat de râsete, bătu cu teamă la uşa proprietarei.

Uşa se deschise largă şi, la lumina unei flacări frumoase zări împrejurul sobei un cerc de tineri, gata să curețe castane.

— Pre legea mea! zise Iacobus, vă auzeam râzând de sus şi veselia d-voastră mi-a adus apă la gură... Eşti bună domnişoară Franceline să-mi faci un locuşor lângă d-ta?

Dar atunci, aruncând o privire prietenească spre Francelina, văzù îndată că acest loc era ocupat. Un bărbat de vre-o treizeci de ani, un pădurar, era aşezat pe acelaş scaun cu fata şi o strângea aproape.

In vreme ce prietinul meu căsca ochii săi miraţi, proprietara îi zise întinzând un scaun:

— Vino lângă mine, domnule Iacobus, am să-ţi spun o noutate; noi facem două treburi de odată: serbăm ziua S-tului Silvestru şi stropim logodna Francelinei mele cu domnul guard general Saudax... la un pahar şi bea cu noi.

Trad. de R. Cioflec.

Obiceiuri supărăcioase şi condamnabile o înmormântare. Ni se scrie: Zilele tre-.e a murit în spitalul din Turda tinăînvăţător Augustin Pestean' din Co-ıd (Torda Koppánd). La înmormântare uat parte aproape întreaga inteligenţă nână din loc cu Doamne cu tot. Proho-ı şi ceremonialul oficios l'a săvârşit pro-ıopul gr. cat. Iosif Costin şi părintele n Boşianu. Cu aceasta ocaziune am ob-'vat unele obiceiuri supărăcioase, cari interesul reputaţiunei bisericei gr. cat. bue stârpite. La îngenunchiare părintele ıtopop striga mereu să îngenunche toţi ıenințând cu bâţul pe ceice nu voiau îngenunche — lucrul acesta, să mă te d-l protopop, nu e la loc şi dacă D-l ıtopop s'a îndatinat cu acest obiceiu rău câmpie — să îl fi lăsat acolo şi să nu ıctizeze acest obiceiu de sate aici la ış, unde pe lângă credincioşi români i sunt de regulă şi străini, cari ne ju-ıă pentru atari lucruri. Deasemenea a tut la ochi, că deşi fiind timp frumos şi ıul îngheţat, D-l protopop pentru a ita că are caleaşă cu doi cai, nu a it să meargă pe jos până la cimiter, şi e numai un sfert de oară. Şi aşa în ească a trecut în ornat bisericesc dea-ıgul pieţei şi a stradelor principale. Dar ıa nu a fost de ajuns — ajungând îna-ea bisericei gr. cat. din Turda-vechiă ş'a luat nici atâta osteneală să se sco-are din trăsură şi aşa să cetească Sta ıngelie, ci s'a sculat numai în picioare aşa a cetit evangelia pe când caii bues-i ai Sfinţei Sale jucau de frig amenin-ıd pe D-l protopop să îl răstoarne din sură cu evangelie cu tot. Atitudinea ıasta a produs în loc de seriozitate alt-ıa... Eu nu sum preot, dar atâta ştiu că ıruri de aceste nu am observat la n ci altă confesiune şi nu pot crede că bise-a gr. catolică ar fi introdus astfel de iceiuri — ci mai mult îmi vine să cred aceste sunt obiceiuri introduse de moditatea domnului protopop Iosif Costin. fi bine dacă forurile competente ar ri astfel de lucruri.

Afară de aceste mici scene nepotri-ıe, înmormântarea a decurs în toată or-ıea ţinând la groapă învăţătorul Ioan scariu un frumos discurs de adio cole-lui său repausat. *s. p.*

Construirea noilor aeroplane Zeppelin. nstructorii balonul lui Zeppelin au făcut ultimul timp încercarea de a construi 'erite părţi ale balonului din o speţă de nn de brad uşor şi totuşi destul de re-ıtent. Deşi rezultatul a fost relativ sa-făcător, pentru un moment s'a renunţat acest lemn, revenind la aluminium ıi funcţionarea regulată şi sigură a mo-ıarelor depinde mai ales de stabilitatea ıterialului, care îi serveşte de cadru., ıtă fiind greutatea de 400 kgl. a motoa-ıor, stabilitatea lemnului mai sus amin-nu pare a prezenta destule garanţii. n aceste motive s'a renunţat mai anii ıcuţi la încercările cu trestii de bambus.

Unificarea ortografică. Se ştie bine că în anţa, ideea unei reforme a ortografiei discutată cu aprindere şi e chiar pe cale a fi realizată. Ori, ideea aceasta a dat ıtore alteia, cu hotare mai largi şi cu ıdinţe mai ridicate. Iată despre ce e rba: unul dintre aderenţii reformei or-grafiei franceze, pledând pentru reali-ıi ei, a susţinut ca motiv principal că străinii nu pot învăţa limba di-ıomatică din cauza ortografiei încărcate, mai ales încărcată cu inutilităţi. Dacă vorba de străini, se înţelege că reforma întinde mereu mai mult şi firesc să prindă uniformizarea ortografiei tuturor ıbilor de pe pământ, în scop ca învăţarea r să se facă uşor. Ideea a prins şi e rba să se convoace chiar un congres ıernaţional pentru adoptarea: 1. a unui 'abet-latin, bine înţeles pentru toate ıbile şi 2. pentru unificarea ortografiei adăogarea de semne noă, pentru sune-le cari nu fac parte din toate limbile. ıpiii vor învăţa toate aceste semne, chiar că în limba lor unele nu se găsesc şi crede, că vor putea învăţa mai târziu destulă uşurinţă limbile a căror lectură va face fără nici o greutate.

Se caută o damă română, care poate dea instrucţiune din limba română e-ntual şi din limba franceză. Amănunte redacţia »Gazetei«.

Un nou idil la conacul sârbesc.

Intre ultimile scandaluri ale război-ıului moştenitor de tron al Serbiei se registrează o nouă întâmplare.

Un locotenent sârb l'a atacat pe prinţ conac, dându-i o bătaie sdravănă. Cauza te următoarea: Indată după suirea pe ın a tatălui său, prinţul Gheorghe a în-ıt în strânse relaţii de pretinie cu ofi-cerii, cari au fost părtaşi la omorârea regelui Alexandru. El lua adeseori parte la petrecerile lor şi Belgradul multă vreme a vorbit de orgiile sălbatice pe cari prinţul le facea în cercul pretinilor săi oficeri.

Dintre soţii de petrecere mai mult şi-a câştigat pretinia prinţului un locotenent, cu care prinţul a întreţinut cele mai bune relaţii de pretinie până în timpul din urmă. Prinţul ţinea mult la locotenent mai cu seamă pentru forţa cea mare musculară a acestuia. Cu ocaziunea mişcărilor războinice i-a încredinţat locotenentului o trupă cu care să plece în Macedonia. Locotenentul a primit aceasta propunere dar cu condiţia ca prinţul să îngrijească în absenţa locotenentului de mama acestuia, pe care o susţinea din solda lui de ofiţer. Prinţul l'a liniştit promiţându-i că o să îngrijască de bătrâna lui mamă şi locotenentul a plecat în Macedonia. Săptămâna trecută locotenentul s'a întors din Macedonia grăbindu-se să-şi vadă mama. In buna credinţă că prinţul va fi avut grije de mama lui, el fusese liniştit. A aflat'o însă într'un hal îngrozitor. Biata lui mamă era să moară de — foame.

Dela vecini a mai aflat că în timpul cât l'a petrecut el în Macedonia, ea s'a susţinut numai cu ceeace se îndurau streinii să-i dea de mâncare.

Locotenentul, indignat la culme, s'a dus de-adreptul la conac. In coridorul conacului s'a întâlnit tocmai cu prinţul pe care-l căuta. Locotenentul i-a făcut prinţului aspre imputări şi schimbul de vorbe a mers până acolo, încât prinţul l'a pălmuit pe locotenent, care a răsplătit prinţului în măsură cu mult mai mare insulta făcută.

Incăerându-se amândoi s'au bătut ca orbii. Prinţul s'a aruncat asupra locotenentului lovindu-l cu pumnii, dar acesta reculegându-şi puterile l'a trântit pe Gheorghe la pământ, i-a pus ghenunchiul în piept, şi a început a-l isbi cu pumnii în faţă.

Servitorii, cari au alergat din toate părţile, numai cu greu l'au scos pe viteazul lor prinţ de sub genunchiul locotenentului şi au despărţit pe cei doi cari erau plini de sânge.

Cei din conac au voit să ţie secret acest scandal şi să-l pedepsească aspru pe locotenent. Secretul însă n'a putut fi păstrat mult timp şi publicul a auzit tot ce s'a petrecut. In urma cererii poporului indignat, locotenentul a fost scăpat nepedepsit. In schimb însă şi-a cerut imediat demisionarea din armată, care i s'a şi încuviinţat fără multă vorbă.

Apel.

Deviza: ...iar pe binefăcătorii „mesei acesteia, vii şi morţi, „pomeneşte-i Doamne întru îm-„părăţia ta!"

(Din rugăciunea ce se roste-şte zilnic la masa studenţilor.)

Apropiindu-se *anul nou*, cu neplăcutele sale *formalităţi de felicitări*, apelez la toţi amicii şi sprijinitorii şcolarilor noştri săraci, ca să-şi răscumpere silnicia formalităţii de felicitare cu *oferte de bunăvoie pentru masa studenţilor români din Braşov*, care e avizată la ajutoare acum mai mult decât ori şi când!

Lista donatorilor se va publica îndată după primirea ofertelor de răscumpărare în *„Gazeta Transilvaniei"* spre ştirea şi orientarea tuturor amicilor şi cunoscuţilor, acelor domni şi doamne, cari nu vor să felicite şi nu aşteaptă să fie felicitaţi de anul nou.

Braşov, în 17 Decemvrie v. 1908.

Virgil Onițiu,
directorul şcoalelor medii gr. or. române.

Varietăţi.

Pahare de ghiaţă. Un olandez d-l *Huizer*, a avut ideia să fabrice pahare de ghiaţă, cari pot mulţumi şi pe higieniştii cei mai pretenţioşi. Beutura servită astfel e cu adevărat răcoritoare, iar paharul serveşte o singură dată; fiecare îl aruncă după ce a beut din el. Fabricarea n'a fost tocmai uşoară la început; astăzi e în Olanda o instalaţiune comercială, »Niederlandsche *Ijsbeker Maalschappig*«. Se pare, că un pahar o foarte ieftin. Principiul fabricărei e foarte simplu: se îngheaţă apa într'un tipar de porţelan, care are forma de pahar. Pentru ca să nu se topească prea repede, paharul e pus într'o învălitoare de hârtie sau de celuloid. (La Nature.

Ocolul lumii în 40 zile. De pe vremea vestitului »Ocolul lumei în 80 zile« de Jules Verne, mijloacele de comunicare au progresat într'un chip de necrezut. Astăzi acelaş ocol poate fi făcut în 40 zile şi fără nici o sforţare. Iată cum: Sâmbătă pleci din New-York cu »Lusitania«; Joia următoare debarci la Plymouth şi ajungi la Londra, de unde poţi pleca în aceeaşi seară la Berlin, de unde iarăşi pleci Vineri seara la Moscva, unde ajungi Duminecă dimineaţa. La Vladivostock eşti Joi din săptămâna următoare; Sâmbătă pleci pentru Tsuraga în Japonia, unde ajungi Luni. Iai trenul pentru Yokohama, unde te urci într'un steamer al societăţei »Canadian Pacific«. După 12 zile ajungi la Vancouver. Pe urmă prin Saint-Paul şi Chicago ajungi din nou la New-York, unde poţi sosi Joi dimineaţa, în mai puţin de 40 zile de călătorie. După »Natura« nr. 3.)

ULTIME ŞTIRI.

Roma, 30 Decemvrie. Ştirile sosite despre ravagiile cutremurului de pământ din ţinuturile Calabria, Catania, Palermo, Messina şi Sicilia aduc amănunte îngrozitoare. După ştirile aceste *sate întregi şi părţi din oraşe au fost total distruse iar numărul morţilor şi răniţilor se urcă la mai multe mii.* Mai greu a fost încercat oraşul *Messina*, care astăzi e o ruină. Deodată cu cutremurul pe uscat a avut loc şi un *cutremur de mare*, în urma căruia apa s'a revărsat potop asupra satelor şi părţilor oraşului, care se aflau pe malul mării nimicind tot ce a mai rămas neatins de cutremurul de pământ. In oraşul Messina s'a mai iscat şi un foc uriaş, în urma esploziei gazului, care a cuprins în flacările sale tot ce-i stătea în drum.

O grozavă panică a cuprins pe locuitori, cari căutau să scape în fugă nebună. *Numărul morţilor se urcă la 75,000 oameni*, cari parte şi-au aflat moartea sub ruinele caselor ce s'au prăbuşit, parte s'au înecat, parte au fost arşi. *Intre cei morţi se află episcopul Messinei Derco şi căpitanul poliţiei.* Mai multe vase s'au cufundat. Numărul răniţilor e de mai multe mii.

Regele a plecat eri la locul catastrofei. La faţa locului au fost dirigiaţi îndată mai multe sute de soldaţi şi ambulanţele „Crucei roşii" pentru a veni în ajutorul celor nenorociţi şi pentru susţinerea ordinei, periclitată de numeroşi hoţi şi tâlhari, cari au scăpat de prin închisori.

Constantinopol, 30 Decemvrie. — Contele Pallavicini a declarat, că cauza încetinelei, cu care se urmează negocierile dintre Austria şi Turcia trebue căutată în starea nedefinită de guvernământ din Turcia. Relativ la cererile de compensaţiuni băneşti, ambasadorul a zis, că atunci şi Austro-Ungaria ar fi îndreptăţită să ceară contra-compensaţiuni, deoarece timp de 30 de ani, dânsa a cheltuit sume mari în Sandjac, în interesul Turciei, construind şosele şi dând ajutoare Bosniacilor, Mahomedanilor fugari, precum şi cu întreţinerea trupelor. Turcia n'a pierdut nimic în urma anexărei, pe care a fost forţată s'o facă Austro-Ungaria.

Contele Pallavicini ar fi declarat marelui vizir precum şi lui Tefic Paşa că Austria se învoieşte la urcarea taxelor vamale de import dela 11 la sută la 15 la sută, ceeace ar însemna pentru Turcia un spor de venituri de 4 milioane franci. Austria ar sprijini bucuros Turcia şi în cestiunea căilor ferate şi în alte cestiuni economice. Ambasadorul speră că va câştiga pe junii turci pentru părerile sale şi să obţină în parlament autorizarea pentru o transacţiune între Austro-Ungaria şi Turcia.

Ueskub, 30 Decemvrie. Alaltăeri s'a petrecut aci următorul incident, care caracterisează lupta împotriva mărfurilor austriace. Un comerciant anume Neko, încearcă să introducă prin Sandjac o mare cantitate de zahăr din Austria. Aflând despre aceasta sindicatul de boicotare, lasă să se debarce marfa, apoi o confiscă şi i dete foc sub cerul liber. Comerciantul protestă, dar fără efect. Mulţimea iritată hotărî să se boicoteze şi prăvălia lui.

Catania, 30 Decemvrie. Stiri din provincii anunţă perderi serioase pretutindeni. La Maletto, Belpasso, Sangiovanide, Giarri, Riposto şi în alte numeroase comune casele şi bisericile s'au crăpat ori s'au prăbuşit, sunt mai multe victime. Marea a năpădit în locuinţe, valurile aveau 10 metri înălţime. Primii răniţi au sosit la Catania pe vasul Washington. Cinci vapoare au plecat din Catania la Messina cu ajutoare.

Cărţi noi.

In institutul de arte grafice *„Minerva"* au apărut următoarele cărţi frumoase:

Ludovic Dauş, „Iluzii" roman 1.50 coroane.

Ion Bârseanul: „Dor pustiu". C. 1·50

N. Dunăreanu. „Răsplată" (nuvele) Preţul cor. 1.50.

I. L. Caragiale. „Momente, Schiţe, Amintiri". Preţul cor. 2.—.

Adina Gr. Olănescu. „Cugetări". Preţul cor. 1 50.

Guy de Maupassant. „O viaţă" (umilul adevăr) traducere de *Em. Gârleanu*. Preţul cor. 2·—.

Cor. Moldovan. „Cântarea cântărilor" Preţul cor. 1·—.

Caton Theodorian: „Sângele Solovenilor". Cor. 1·50.

C. Sandu-Aldea: „Sfaturile unui plugar luminat", cărticica I-a. 50 bani.

Al. Cazaban: „Chipuri şi suflete". Cor. 1 50.

Maria Baiulescu. „Extaz" (poezii). Preţul cor. 1.50.

M. Sadoveanu. „Dureri înăbuşite" ediţia II. Preţul cor. 2·—.

M. Eminescu: „Poezii postume", ediţie nouă. Cor. 1 50.

Se pot procura şi prin librăria „Gazetei Transilvaniei" în Braşov şi a se adauge la fiecare porto 10 bani.

Cărţi nouă sosite la »Librăria Gazetei«:

Din colecţiunea C. Sfetea au sosit 4 numeri.

No. 1 Alexandri »Despot-Vodă« 1 cor. 10 porto.

No. 2 Mihail Eminescu »Proza« 1 cor. 10 porto.

No. 3 C. Negruzzi »Poezii şi Teatru« 1 cor. 10 porto.

No. 4 Ioan Sandulescu »Poezia lirică« 2 cor. 10 porto.

Nr. 1168/1908.

Circulară

On. Direcţiuni ale despărţămintelor »Asociaţiunii pentru literatura română şi cultura poporului român«.

Domnule Director,

E de prisos să mai accentuăm importanţa ce-o au prelegerile poporale pentru înaintarea culturală şi întărirea economică a ţărănimii dela sate. Cu ajutorul lor putem îndeplini una dintre cele mai importante probleme ale instituţiunii noastre culturale: răspândirea culturii la sate. Experienţele de până acum dovedesc că poporul arată cel mai mare interes faţă de sfaturile şi îndrumările pe cari i-le dă cărturărimea cu ocazia prelegerilor. In despărţămintele, în cari comitetele cercuale s'au îngrijit să se ţină prelegeri sistematice şi practice, se pot constata rezultate concrete îmbucurătoare. Şi atunci când ţăranii se vor convinge că »domnii« se îngrijesc din toată inima de soartea lor năcăjită, când vor vedea că domnii dela oraşe vin în mijlocul lor să le arete, cu vorba şi cu fapta, căile şi mijloacele cari le pot înlesni traiul, îi vor primi cu dragoste frăţească şi se va întări şi mai mult încrederea ţărănimii în conducătorii săi.

Având în vedere importanţa naţională a acestor prelegeri, nădăjduim că toate

despărţămintele noastre îşi vor da silinţa să aranjeze în toate comunele de pe teritorul lor asemenea prelegeri poporale.

Comitetul central, în şedinţa sa ţinută la 20 Iulie 1908, pentru a înlesni ţinerea prelegerilor poporale, mai ales în despărţămintele lipsite de mijloace materiale, a votat, spre acest scop, pe anul 1909 *suma de 2000 coroane* care se va distribui, în părţi egale de câte 100 coroane, între *20 de despărţăminte* ale »Asociaţiunii«.

Pentru orientarea On. direcţiuni ale despărţămintelor, ne permitem a înşira principiile călăuzitoare la aranjarea prelegerilor poporale şi condiţiunile ce trebue să le îndeplinească despărţămintele pentru a putea fi împărtăşite de ajutorul de 100 cor. ce-l dă comitetul central:

1. Comitetele cercuale să stabilească de mai înainte comunele, în cari se vor ţinea prelegeri poporale, având mai ales în vedere acele comune, unde până acum n'sau ţinut nici prelegeri poporale şi nici adunări cercuale şi prin urmare »Asociaţiunea« e mai puţin cunoscută. Se va mai avea în vedere situaţia scăpătată a comunelor şi neapărata trebuinţă de a se face ceva pentru povăţuirea locuitorilor spre a înainta în cele economice.

2. Comitetele cercuale vor face apel la întreagă cărturărirea de pe teritorul despărţământului să ţină prelegeri şi să aranjeze şezători la sate, în Dumineci şi sărbători. Dacă pe teritorul despărţământului se găsesc specialişti în ale economiei, de exemplu preoţi şi învăţători, cari în timpul din urmă s'au cvalificat în pomărit, vierit, stupărit etc., precum şi medici, advocaţi, funcţionari de bancă ş. a. m. d., trebue invitaţi să se angajeze să ţină prelegeri în diferite comune, tratând subiecte din specialitatea lor.

3. E de dorit ca prelegerile poporale să fie de mai înainte pregătite, dar să se ţină *liber* — nu cetite — şi cu demonstraţiuni *practice*. Tot ce se poate arăta şi experimenta, să se arete şi să se experimenteze, aşa de exemplu:

a) Referitor la cultura pământului, se vor arăta diferitele soiuri de maşini şi recvizite agricole şi unde se poate, se vor pune şi în lucrare, ca cei prezenţi să se poată convinge de avantagele lor.

b) Tot aşa se va proceda la prelegerile despre pomărit, arătând cum se face în practică semănatul pomilor, strămutarea, altoirea şi formarea coroanei lor, etc.

c) La cultura viei, se va arăta de ex. cum se face rigolarea pământului, altoirea viţei, etc.

d) La cultura legumelor, se vor arăta diferitele soiuri de seminţe mai alese şi specii din legumele cele mai frumoase şi mai rentabile, etc.

e) La stupărit, se vor arăta spre ex. coşniţele sistematice, diferitele soiuri de recvizite şi maşini practice şi aşa mai departe se va proceda şi la alte ramuri ale agriculturii.

Despărţămintele cari au schiopticoane, le vor întrebuinţa la prelegerile poporale, fiindcă s'au dovedit a fi foarte potrivite pentru a deştepta interesul ţărănimii faţă de prelegeri.

Cele mai bune dintre prelegeri se vor înainta comitetului central, care le va cenzura prin organele sale şi eventual le va publica în *foia „Asociaţiunii"* sau în *„Biblioteca poporală a Asociaţiunii"*.

4. Cu ocazia prelegerilor poporale se vor înfiinţa *agenturi* şi *biblioteci poporale*, spre care scop despărţămintele noastre primesc *gratuit* toate publicaţiunile poporale de cari dispune »Asociaţiunea«.

5. Toate prelegerile se vor ţinea sub conducerea unui delegat al comitetelor cercuale. Spre acest scop membrii comitetelor cercuale vor avea să-şi împartă conducerea şi prezidenţia prelegerilor, ca toţi să lucreze deopotrivă la reuşita acestora. Se va face propagandă ca la prelegeri să ia parte şi poporul din comunele învecinate.

6. Comitetele cercuale vor avea să alcătuiască, în luna Ianuarie 1909, lista prelegerilor, pe cari au de gând să le ţină în cursul anului, indicând atât comunele cât şi numele conferenţiarilor, precum şi numele membrilor din comitet cari le prezidă.

Listele aceste se vor înainta comitetului central cel mult până *la 1 Februarie 1909* arătând, dacă doresc să fie împărtăşite *de ajutorul de 100 cor.*

Acele dintre despărţăminte cari nu vor înainta lista prelegerilor poporale până la terminul indicat mai sus, *nu vor putea fi împărtăşite de ajutorul de 100 cor.*

O prelegere economică nu se va putea remunera cu mai mult de 10 cor. din partea despărţămintelor. Aşa încât despărţămintele cari primesc ajutorul de 100 cor. vor avea să ţină *cel puţin* 10 prelegeri economice.

Deodată cu înaintarea acestor liste comitetului central, se va arăta şi câte *agenturi* şi *biblioteci poporale* vor să înfiinţeze, cerând numărul corăspunzător de exemplare din publicaţiunile poporale ale »Asociaţiunii«.

Totodată atragem atenţiunea On. direcţiuni asupra *Tovărăşiilor săteşti*, învitându-le să stăruiască să se înfiinţeze cât mai multe în comunele de pe teritoriul despărţămintelor. Cei-ce vor izbuti să înfiinţeze tovărăşii de credit, de producţiune, de valorizare etc. să fie împărtăşiţi de *premii*, ca încurajare. Deasemenea se vor da *premii*, şi cărturarilor, cari vor înfiinţa pepiniere de viţă americană, grădini de pomi, gospodării model etc.

In părţile, unde e teren prielnic pentru negoţ, despărţămintele se vor îngriji să angajeze un specialist — eventual mai mulţi —, ca să ţină cursuri de negoţ pentru ţărani, în cari să li se spună: 1. Folosul negoţului la sate; 2. Intocmirea unei prăvălii; 3. Marfa cu care trebue să înceapă negoţul; de unde se poate procura această marfă; 4. Părţi mai de căpetenie din legea comercială; 5. Pregătirea hârtiilor trebuincioase pentru cererea dreptului de a deschide prăvălie; 6. Indrumări pentru purtarea socotelilor; 7. Despre însoţirile de consum etc.

Comunicând onoratelor direcţiuni acest program de acţiune, le atragem atenţiunea să iee cu ajutorul comitetelor cercuale dispoziţiuni, ca să câştige ajutoare materiale şi din alte părţi (averea proprie, venitul petrecerilor, donaţiuni dela bănci etc.) ca să se poată ţinea cât mai multe prelegeri economice la sate.

In aşteptarea răspunsului D-Voastră, Vă rugăm, Domnule Director, să primiţi încredinţarea deosebitei noastre stime.

Sibiiu, în 10 Decemvrie 1908.

Iosif St. Şuluţu m. p., prezident. *Oct. C. Tăslăuanu* m. p., secretar

Proprietar: Dr. Aurel Mureşianu
Redactor respons.: Victor Branişte

Tipografia A. Mureşianu, Braşov.